

EL TALMUD DELS JUEUS

ANTOLOGIA DE
SAVIESA RABÍNICA

Edició i traducció de Manuel Forcano

 Angle Editorial

EL TALMUD DELS JUEUS

**EL FAR
45**

© 2021 Manuel Forcano,
per l'edició, la introducció i la traducció

© Nnalich (Shutterstock),
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B
08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Primera edició: març de 2021
ISBN: 978-84-18197-51-2
DL B 3280-2021
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

EL TALMUD DELS JUEUS

**ANTOLOGIA DE
SAVIESA RABÍNICA**

Edició i traducció de
Manuel Forcano

*Només aquell que s'endinsi en la saviesa
dels antics beurà el vi pur.*

Mossé ben Nahman
de Girona, segle XIII

Taula

Introducció

- 11 Què és el Talmud?
- 14 El Talmud, un text de textos
- 22 Els dos Talmuds
- 27 Entre el rigor i el divertiment
- 30 Un mètode d'èxit
- 34 La part callada
- 38 Aquesta antologia
- 43 Bibliografia complementària

Annex

- 47 Els sis ordres de la Mixnà
- 51 Els quinze tractats menors del Talmud de Babilònia

ANTOLOGIA
DE SAVIESA RABÍNICA

- 55 I. De mestres i deixebles
63 II. De l'estudi de la Llei
73 III. Dels savis i erudits
81 IV. Del bé i del mal
91 V. De la vida
101 VI. De l'amor i la caritat
111 VII. De la sort i la dissort
119 VIII. De vicis, faltes i pecats
129 IX. De les dones i fills
139 X. Dels diners: de rics i pobres
147 XI. De la salut i la malaltia
157 XII. De la mort i la resurrecció
167 XIII. De dir o de callar
175 XIV. Del Dissabte
185 XV. De resos i pregàries
193 XVI. Oh, Jerusalem

Introducció

Què és el Talmud?

Cada riu fa el seu curs.

TB, *Hul·lín* 18b

Talmud és una paraula hebrea que significa ‘estudi’, ‘aprenentatge’, i és també el nom de l’antic compendi de comentaris rabínics sobre la llei religiosa dels jueus, ço és, la que es basa en la Torà, en els llibres bíblics i en un primer aplec d’interpretacions rabíniques sobre la Bíblia hebrea que duu per nom *Mixnà*. A banda de la Torà revelada per Déu a Moisès —«la Llei escrita»—, els jueus religiosos creuen que també van ser revelades de forma massiva les seves possibles i múltiples interpretacions que, des d’aquella revelació al Sinai, van ser transmeses paral·lelament de forma oral. El *Talmud* seria, a la llarga, la posada per escrit de

totes aquestes interpretacions i comentaris que, durant generacions i segles, s'havien transmès de generació en generació, només, de forma oral. La «Llei oral», doncs, passaria a tenir paradoxalment format de llibre escrit, i des de la seva redacció el Talmud ha estat un dels llibres més importants de la cultura jueva car, en la teoria i en la pràctica, ha determinat el contingut espiritual d'aquesta religió i ha marcat la guia de conducta tant legal com moral dels jueus religiosos durant segles i fins avui dia.

El Talmud és un dipòsit de segles de saviesa i de reflexió tant sobre la Llei escrita com sobre la Llei oral del judaisme, i en les seves pàgines es troba dret civil, costums, llegendes, mites, folklore, ètica, filosofia, història, ciència, astronomia, astrologia, medicina, hàbits sexuals, humor, supersticions i anècdotes que fan per il·luminar cada paraula, cada concepte, cada idea expressats en les paraules revelades per la divinitat als llibres bíblics i a la Mixnà. És una obra col·lectiva, sense homogeneïtat ni la marca de cap individu en especial, sinó un aplec de veus i d'opinions de més de dos mil rabins de temps diferents que dialoguen, debaten, discuteixen i analitzen de forma metòdica i lògica cada paraula, cada terme, cada

verset de la Llei. Construït a base de «preguntes i respostes», el Talmud és possiblement l'únic llibre religiós del món que permet, anima i incentiva l'estudiant a preguntar-se, a dubtar, a voler discutir allò que l'autoritat sembla haver imposat o decidit: totes les preguntes són lícites, desitjables, i com més n'hi hagi millor. Cap qüestionament, doncs, no serà mai improcedent o incorrecte sempre que estigui relacionat amb el tema i pugui il·luminar-ne algun aspecte més.

Els mètodes d'anàlisi del Talmud, de discussió i demostració, fan per fecundar les contradiccions i les paradoxes presents en el text bíblic o en algunes interpretacions rabíniques gràcies a l'aportació encara d'algun altre verset, opinió o sentència legal extra que ajuda a aprofundir-ne i a enriquir-ne el sentit. El Talmud, doncs, és un contenidor d'opinions diverses on fins i tot les més minoritàries són respectades, valorades i dignes de consideració. Cada opinió val, cada veu té sentit, cada argumentació segueix el seu curs, però totes desemboquen al mar de pàgines d'aquest llibre immens, tot un temple intel·lectual i religiós d'escolta i de respecte que evita amb èxit una concepció monolítica, dura, tancada i estèril de la veritat religiosa.

El Talmud, un text de textos

La Torà va parlar la llengua dels humans.

TB, *Berakhot* 31b

El Talmud és un llibre articulat format per peces diferents: la *Torà* o Llei escrita, la *Mixnà* o primer compendi d'interpretacions rabíniques orals, i la *Guemarà*, segon compendi de comentaris i interpretacions orals. Aquests tres elements basteixen el recull monumental de saviesa legal i moral del judaisme que anomenem Talmud, la missió del qual és aportar coneixement i saviesa a tots els que es dediquen a estudiar-lo. Certament, la *Torà* va parlar la llengua dels humans, però els rabins s'afanyaren a fer aclariments, desembulls, puntualitzacions, remarques i advertiments allà on el text s'enfosquia o es feia difícil de comprendre o d'aplicar en la vida quotidiana de cadascú.

El judaisme antic patí, entre altres ofenses i persecucions, l'opressió de les legions romanes que l'any 70 ocuparen i destruïren el seu centre neurològic: el Temple de Jerusalem. D'ençà d'aquest cataclisme, en el qual tant l'indret dels sacrificis com la casta sacerdotal desaparegueren, el corrent dels

jueus fariseus —els «separats» de la impuresa i dedicats en cos i ànima a la interpretació dels textos sagrats a les cases d'estudi o sinagogues— serien els encarregats de bastir a correcció un nou judaisme, dreçat ara sobre l'autoritat dels caps de les cases d'estudi: els rabins. El judaisme rabínic, que perdura fins als nostres dies, és, doncs, el responsable de la fixació del cànon de la Bíblia hebrea, així com de la formulació i posterior redacció per escrit del bagatge interpretatiu d'aquesta Bíblia que la tradició també remunta fins al moment de la revelació al Sinai.

Els rabins o mestres o doctors de la Llei al segle II ja construïren acadèmies a Yavne i a la Galilea per tal de covar la cendra de les antigues tradicions interpretatives que, segons ells, Moisès havia dat a Josuè, i aquest als seus successors espirituals fins als representants de la Gran Assemblea, antecedent del Sanedrí. A les acadèmies anaren endreçant les tradicions rebudes i afinant el mètode d'interpretació tot seguint un codi hermenèutic precís. A fi de mantenir la perennitat d'aquests ensenyaments, que aleshores només es transmetien oralment, decidiren transgredir la prohibició de redactar la Llei oral i, fent el cor fort, els posaren per escrit: el codi legal que en resultà és la *Mixnà* o «Repetició» de la Llei,

tancada definitivament pels volts de l'any 220 ec de la mà del gran rabí Judà ha-Nassí, personatge consagrat per haver dut a terme aquesta tasca i anomenat, consegüentment, *rabbenu ha-qadoix*, 'el nostre mestre sant'.

Escrita senceraament en hebreu —per bé que també hi apareixen molts termes grecs—, la Mixnà recull les preguntes i respostes d'uns cent trenta savis que hom anomena en conjunt *els tannaïtes*, d'entre els quals destaquen els rabins Aquiba, Ismael, Tarfon, Hanina ben Dosa, Yohanan ben Zakay, rabí Meïr i Rabban Gamaliel. Aquests rabins tannaïtes, alguns molt antics, però la majoria del segle I i II ec, reflexionen de forma sintètica sobre els manaments de la Torà i sobre la seva aplicació i les conseqüències legals implícites. El seu objectiu és fer accessible la Bíblia al dia a dia de la quotidianitat i, per tant, cercaran regular totes les àrees de l'existència tot codificant legalment l'aplicació dels preceptes bíblics.

La Mixnà és un compendi relativament breu i d'estil concís i directe, i es compon de seixanta-tres tractats reunits en sis conjunts o ordres:

I <i>Zeraïm /</i> Llavors	Ordre que aplega en onze tractats la legislació sobre la terra i les taxes i contribucions que se'n deriven. El tractat més comentat és el de <i>Berakhot</i> , les benediccions, interessat en la sincronització del gaudi del que la terra produeix amb el reconeixement implícit a la divinitat.
II <i>Moed /</i> Festa	Ordre de dotze tractats que analitza les festes del calendari jueu i l'estructura del temps. El tractat més important és el del <i>Xabbat</i> , festa en què el judaisme es defineix.
III <i>Naixim /</i> Dones	Ordre amb set tractats, s'ocupa de la família i de les accions legals del casament, del divorci, de la llei del levirat, de l'adulteri i de l'incest.
IV <i>Neziquín /</i> Danys	Ordre de deu tractats dedicats a l'economia i als intercanvis que comporta, així com als òrgans de poder. Els tractats més importants són el de <i>Sanhedrín</i> , sobre l'organització del poder judicial i les legislacions civil i criminal, i el d' <i>Avot</i> , tot un mostrari ètic sobre els principis essencials de la relació amb Déu, amb un mateix i amb els altres. Tres tractats més, les <i>Portes</i> (<i>Bava Qamma</i> , <i>Bava Metsia</i> i <i>Bava Batra</i>) precisen la conducta correcta amb els altres.

<p>V <i>Qodaixim / Santedats</i></p>	<p>Ordre amb onze tractats que comenten aspectes del Temple de Jerusalem i dels sacrificis rituals obligatoris exposats en 182 manaments dels 613 que figuren a la Torà. És un ordre relativament poc estudiat atesa la desaparició del culte al Temple i la seva substitució per les pregàries a la sinagoga. No obstant això, el tractat <i>Hul·lín</i> sobre les regles que defineixen la <i>kaixrut</i> o puresa alimentària sí que ha estat molt estudiat.</p>
<p>VI <i>Tehorot / Pureses</i></p>	<p>Ordre amb dotze tractats sobre la puresa i la impuresa, sovint lligat a les dones i al Temple. Els rabins, però, en donen un nou punt de vista, especialment al tractat de <i>Niddà</i>, sobre la menstruació. Aquest tractat és l'únic d'aquest ordre que tindrà comentari tant al Talmud de Jerusalem com al de Babilònia.</p>

Un cop compilada la Mixnà pel rabí Judà ha-Nassí, les següents generacions de rabins a partir del segle III ec, els anomenats *amoraïtes*, van continuar estudiant, comentant i analitzant no només la Torà, sinó també la Mixnà. Els seus ensenyaments, debats i anàlisis es presenten en forma de comentari fruit de «l'estudi» profund de la Mixnà,

en general formulat en arameu. El volum de les discussions dels estudiosos de la Mixnà prendrà el nom de *Guemarà*, paraula aramea que vol dir literalment «estudi» i que, en hebreu, es tradueix per *Talmud*. El gènere de la Guemarà és analític: a partir d'associacions d'idees, de versets bíblics, de citacions de savis, els amoraïtes aborden tot tipus de temes i qüestions, i els aprofundeixen en una síntesi exhaustiva que fins i tot porta a harmonitzar els punts de vista contradictoris. Només aleshores l'estudi reïx en lloc d'embullar-se en controvèrsies estèrils i sense fi.

Els ensenyaments, debats i anàlisis d'aquests rabins amoraïtes, transmesos també primer de forma oral, van acabar posant-se per escrit entre els segles IV i V a Palestina i a Babilònia seguint el model de l'estructura de la Mixnà. En una estructura de cercles concèntrics, diríem que el Talmud és la suma dels comentaris en arameu de la Guemarà amb els comentaris i anàlisis en hebreu de la Mixnà, que té sempre per centre i pinyol el text revelat de la Torà, la Llei.

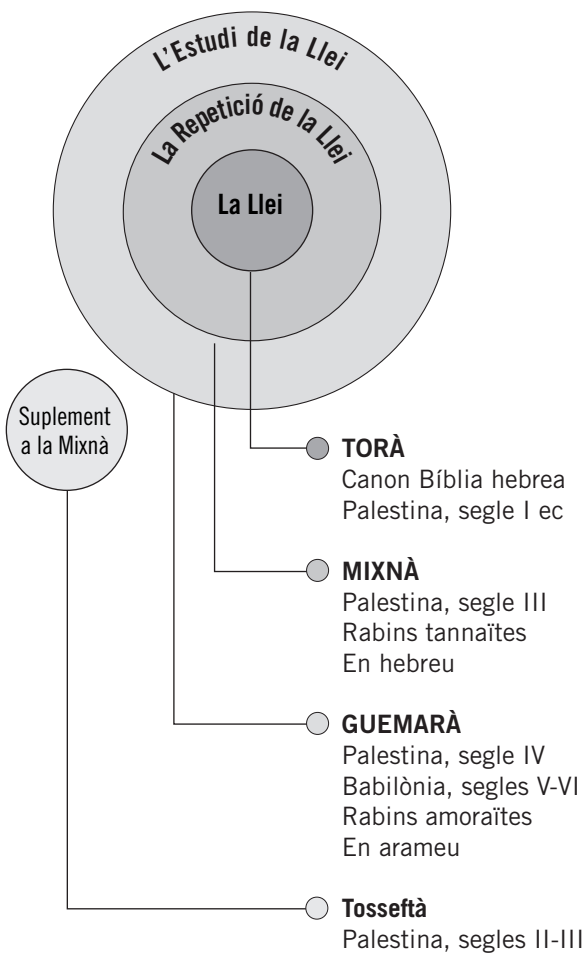
El Talmud, doncs, és una suma dels comentaris rabínics de la Mixnà i de la Guemarà centrats en els manaments dats per Déu al poble d'Israel en la Torà. Com que segueix l'anàlisi dels tractats de

la Mixnà, el Talmud també rep el nom de *Xas*, acròstic dels mots *Xixà sedarim*, ‘Sis ordres’ de la Mixnà.

Diversos ensenyaments d’alguns mestres rabínics que no van ser inclosos a la Mixnà també es recolliren a banda i formen el que s’anomena la *Tosseftà*, paraula aramea que significa «suplement». Aquest recull, però, no aconseguí el rang de canònic que sí que obtingueren tant la Mixnà com la Guemarà. La majoria dels rabins de la *Tosseftà* són tannaïtes, i el seu recull s’atribueix al rabí Bar Abba, deixeble de Judà ha-Nassí, per bé que hom creu que l’obra és la fusió de col·leccions de comentaris tant legals com historicoteològics del mateix temps de la Mixnà. Hi ha comentaris «suplementaris» de pràcticament tots els tractats —menys quatre— que configuren la Mixnà. Cadascun dels ensenyaments exposats a la *Tosseftà* rep el nom de *baraita*, i en les edicions modernes del Talmud se citen quan fan referència al tema objecte de debat.

El Talmud

ANTOLOGIA DE SAVIESA RABÍNICA

Una citació en el moment escaient és
com pa per a un afamat, i en un mal
moment, és com pa per a algú tip.

TB, Kal·là Rabbatí 1,6

Una ciutat sense infants a les escoles està condemnada a la destrucció.

TB, *Xabbat* 119b

Tingues molts deixebles.

Mixnà, *Pirqé Avot* 1,1

La pregària per la pluja d'un mestre va ser escoltada amb promptitud. Hom li demanà que digués en virtut de què Déu l'havia escoltat, i va dir: «Ensenyo als nens tant pobres com rics; no accepto honoraris de ningú que no se'ls pugui permetre, i tinc un estanc de peixos per distreure els nens i animar-los a fer els deures.»

TB, *Taanit* 24a

La rivalitat entre els entesos augmenta la saviesa.

TB, *Bava Batra* 21a

Qualsevol que gosi desobeir els savis mereix la mort i el càstig de ser bullit en excrements calents a l'infern.

TB, *Eruvín* 21b

Només s'aprèn bé de debò la lliçó que ens agrada.

TB, *Avodà Zarà* 19a

A l'escola de Rabí Ismael s'ensenyava: «Per què és dura l'orella i tou el lòbul? Perquè l'home, quan escolti alguna cosa inconvenient, plegui el lòbul cap endins.»

TB, *Ketubbot* 5b

A aquell que estudia en una sinagoga li serà més difícil oblidar.

TJ, *Berakbot* 5,1

Estudia assíduament la Torà i aprèn què contestar al descregut.

Mixnà, *Pirqé Avot* 2,14

Una persona sempre ha de dividir el temps d'estudi en tres parts: un terç per a la Llei, un terç per a la Mixnà, i un terç per al Talmud.

TB, *Qidduixín* 30a

Deu coses dificulten l'estudi: passar dessota la brida d'un camell i, amb més motiu, per sota del camell mateix; passar entre dos camells o entre dues dones, o una dona entre dos homes; passar vora la pudor que procedeix d'una carronya; travessar un pont sobre unes aigües que fa més de quaranta dies que no corren; menjar pa no prou cuit; consumir carn amb coberts bruts; beure aigua d'un canal que travessa un cementiri; mirar un cadàver fit a fit.

Alguns afegeixen: llegir epitafis.

TB, *Horayot* 13b

Una persona sempre primer ha d'estudiar la Torà i després analitzar allò que ha après.

TB, *Berakhot* 63b

Aplica't en l'estudi de la Llei, car el seu coneixement no s'adquireix per herència.

Mixnà, *Pirqé Avot* 2,12

No diguis: «Quan tingui temps estudiaré» perquè potser no tindràs temps.

Mixnà, *Pirqé Avot* 2,4

Un savi no hauria de fer dejuni si l'afecta a l'hora
d'estudiar.

TB, *Taanit* 11b

El silenci fa bonic per als savis, però encara en fa
més per als ximples.

TB, *Pessahim* 99a

Quan entra la saviesa, la subtileza s'imposa.

TB, *Sotà* 21b

No trobareu la Torà en un erudit que, per tot el que
sap, s'exalci a ell mateix fins al cel.

TB, *Eruvín* 55a

Un jove erudit pot encendre la ment d'un de més
gran.

TB, *Taanit* 7a

Que casa teva sigui un lloc de reunió per a savis;
treu-los la pols dels peus i recull amb avidesa llurs
paraules.

Mixnà, *Pirqé Avot* 1,4

Malaurat aquell que no coneix la diferència entre
el bé i el mal.

TB, *Sanhedrín* 103a

Considera insignificant el gran bé que has fet als
altres, i enorme el poc bé que els altres t'han fet.

TB, *Dérekh Érets Zuta* 2,7

Una persona sempre s'hauria de comptar entre les
bones persones.

TB, *Bava Batra* 109b

Si topes amb una persona dolenta que incita al mal,
arrossega-la a la casa d'estudi. Si és de pedra, es
polvoritzarà, i si és de ferro, rebentarà.

TB, *Sukkà* 52b

El món existeix només gràcies a aquell que no té en
compte la seva pròpia existència.

TB, *Hul·lín* 89a

Si algú va a matar-te, mata'l tu primer.

TB, *Berakhot* 58a

Per tres raons no hem d'entrar mai en unes ruïnes:
perquè és lloc de prostitució, perquè no fos cas
que s'acabessin d'esfondrar, i perquè són caus de
dimonis.

TB, *Berakhot* 3a

Si jo no m'ocupo de mi, qui ho farà? Però si jo no-
més tinc cura de mi, què soc? I si ara no faig el que
haig de fer, quan ho faré?

Mixnà, *Pirqé Avot* 1,14

Si el teu amic et diu «ase», posa't una alforja a l'es-
quena.

TB, *Bava Qamma* 92b

Els nostres rabins han ensenyat que el pare té
aquestes obligacions respecte al seu fill: circum-
cidar-lo, rescatar-lo, trobar-li esposa i ensenyar-li
un ofici. Alguns també afegeixen: «I ensenyar-lo a
nedar.» Rabí Judà diu: «Tot aquell que no ensenya
un ofici al seu fill, l'ensenya a robar.»

TB, *Qidduixín* 29a

Qui és un heroi? Aquell que domina les seves
passions.

Mixnà, *Pirqé Avot* 4,1

El món pot viure sense vi, però no pot viure sense
aigua; el món pot viure sense pebre, però no pot
viure sense sal.

TJ, *Horayot* 3,5

Que l'honor del teu company sigui per tu tan im-
portant com el teu.

Mixnà, *Pirqé Avot* 2,10

Hi ha sis classes de llàgrimes: tres són bones i tres
són dolentes. Les bones: les provocades per la tris-
tesa, pel fum i pels banys; les dolentes: les provoca-
des pel verí, pel riure i pel picant.

TB, *Avot de-Rabbi Natan* A 41,5

No intentis apaivagar el teu company quan encara
està enrabiàt.

Mixnà, *Pirqé Avot* 4,18

Que en cap cor no creixi cap odi envers nostre, i
que al nostre cor no creixi cap odi envers ningú.

TJ, *Berakhot* 4,2

En un lloc on no hi hagi persones, esforça't a ser-ne.

Mixnà, *Pirqé Avot*, 2,5

Cal que ens esforcem sempre a respondre amb suavitat, a ser soferts, a augmentar la pau entre els nostres germans, parents i tots els altres, inclús amb l'estranger que puguem trobar a la plaça pública, a fi que siguem estimats i ben acollits entre els homes.

TB, *Berakhot* 17a

Fer més preguntes et fa comprendre més. Ser més caritatiu fa créixer la concòrdia.

Mixnà, *Pirqé Avot* 2,7

No menyspreïs cap persona ni menysvaloris cap cosa, perquè no hi ha ningú que no tingui la seva hora, ni cap cosa que no tingui el seu lloc.

Mixnà, *Pirqé Avot*, 4,3

No et preocupis pel demà: qui sap què et podria
passar avui?

TB, *Yevamot* 63b

L'home ha de pertànyer sempre al grup dels perse-
guits i no pas al dels perseguïdors.

TB, *Bava Qamma* 93a

Feliç la generació durant la qual els grans escolten
els petits, i d'igual faisó els petits escolten els grans!

TB, *Roix ha-Xanà* 25b

Allunya't d'un mal veí, no t'associïs amb cap mal-
vat, i no desesperis en l'adversitat.

Mixnà, *Pirqé Avot*, 1,7

Mantén-te sempre a l'ombra i sobreviuràs.

TB, *Sanhedrín* 14a

Qui és imbècil? Aquell que destrueix tot el que té.

TB, *Haguigà* 4a